

TL 4035 Koloni Politikaları ve Sibirya

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can Teziç

10. Hafta

Bogda Gegen Sonrası Moğolistan Sovyetler Birliği İlişkileri

Bogda Gegen'in 20 Mayıs 1924' de ölümü Dış Moğolistan'ın tarihi için oldukça önemli bir dönemdir. Bogda Gegen'in hastalığı sırasında ve sonrasında devlet içerisinde eski feodal sınıf etkisini sürdürmekte ısrarlı davranmakta ve yeni Bogdo Gegen'in seçilmesi ve eski feodal sınıfın hakim olduğu bir devlet yapılanması için kendi mücadelelerini vermekteydiler. Fakat güçlenen sol duruma hakim olmuş ve eski feodal sınıfın yönetimdeki varlığına bu yeni dönemde son vermeye kararlı davranmıştır. Bogdo Gegen'in ölümünden sonra Büyük Halk Hural (Meclis)'inin oluşturulması ve anayasanın yapılmasına başlanmıştır. Bu çalışmalar sonunda alınacak kararlar daha 1923 yılında parti merkez komitesi tarafından üçüncü toplantılarında alınan kararların devamı niteliğinde idi (Şirendib, 1971: 345). Birinci Büyük Halk Hural'ı 8 Kasım 1924 yılında açılmıştır. 26 Kasımda ise Büyük Hural'da ilk anayasa için çalışmalara başlarken başkent Urge'nin ismi Kızıl Bahadır anlamına gelen Ulan-Bator olarak değiştirilmiştir. Gerek başkentinin isminde yapılan bu değişiklik gerekse anayasanın niteliği ve taşıdığı hükümler Dış Moğolistan'ın Sovyetler Birliğinin ne kadar yakınlaştığını ve Sovyetler Birliğinin Dış Moğolistan'daki etkisini yansıtması bakımından çarpıcı örneklerdir. Anayasa çalışmaları sırasında temel görevin feodalizmden sosyalizme geçişinin sağlanması olduğu ve bu geçişin kapitalist etabın atlanarak yapılması gerektiği ortak düşünce olarak vurgulanmıştır. Yeni ana yasa işçi ve köylü sınıfının iktidarı, yerli emekçilerin menfaatlerini öncelikli tutan ve halkların eşitliği prensiplerinden hareket ile Sovyetler Birliği Ana Yasasından örnekler alınarak hazırlanmıştır.

Ana Yasa'nın birinci maddesinde "Moğolistan'ın" bağımsız bir Halk Cumhuriyeti olduğunun altı çizilirken, Moğol Halk Cumhuriyetinin iktidarının ise emekçi halka ait olduğu yazılmıştır. Ayrıca halkın iktidarı olarak Büyük Halk Huralı ve onun seçilmiş üyelerine referans vermektedir. Moğol Halk Cumhuriyetinin temel ödevi ise eski dönemin tüm kalıntılarını ve kök salmış hayat görüşünü yıkmak ve demokratik prensipler çerçevesinde yeni cumhuriyeti güçlendirmek olarak belirlenmiştir. Bu ödev sınıf savaşı, halk iktidarının zaferi ve feodal sınıfın politik egemenliğinin yıkılması anlayışı ile sabitlenmiştir. Ana Yasa'da hiç bir grup veya kişinin halkın çıkarlarının üzerinde olamayacağı belirtilirken eski seçkin feodal zümrelerin ve lamaların öncelikleri ellerinden alınmıştır. Yine anayasada iç ve dış sömürgeciler karşısında Devrimci Moğol ordusunun kurulması gerektiği ve bu kapsamda emekçi gençlerin askeri eğitim almaları vurgulanmaktadır.

Uluslararası ilişkileri de göz önün de tutan anayasaya göre devrimden önce yapılmış tüm anlaşmalar iptal edilmiştir. Ülkenin gelişmesinde izlenecek yolun kapitalist olmayan bir yoldan yapılması gerektiği ve sosyalizmin ülkede geliştirilebilmesi için Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden yardım alınacağı yine anayasada belirtilmiştir. Dünyanın tüm halklarının modern kapitalizmden kurtarılması gerektiği sosyalizm ve komünizme ulaşmak için Moğol Halk Cumhuriyetinin dış politikasının devrimci kitlelerin çıkarları ile bağdaşması gerektiği, temel ödevin sömürülen zayıf halkların ve tüm dünya devrimin desteklenmesi olduğu yine anayasada yazılan prensipler arasındadır.

Sonuç olarak yeni hazırlanan Moğol Halk Cumhuriyeti anayasasının yukarıda belirtilen maddeleri açıkça Sovyetler Birliği'ne olan bağlılığının iki ülke arasında ortak çıkarlar doğrultusunda gelişen bir yakınlık olmadığını bu yakınlaşmanın karşılıklı çıkarlar ötesinde ideolojik bir yakınlaşma olduğunu göstermektedir. Yine buradan anlaşılmaktadır ki artık Moğol Halk Cumhuriyeti

sosyalist blok içerisinde yer alarak dış politikada çevre ülkeler ile olan ilişkilerini içerisinde bulunmuş olduğu sosyalist bloğun normları doğrultusunda düzenlemeye başlamıştır.

KAYNAK:

Teziç, M.C. (2018). Rus (Sovyet) – Çin Politikaları Arasında Değişen Moğol-Tuva İlişkileri. *Modern Türklük araştırmaları Dergisi*. Cilt 15, Sayı 4. Ss. 503-531.

Luzyanin, S.G. (2003). Rossiya-Mongoliya-Mongoliya-Kitay v pervoy polovine XX veka. Politiceskiye Vzaimootnoşeniye v 1911-1946 gg., Moskova: İzdatelstvo OGNİ.